

دانشگاه علامه طباطبائی

دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی

گروه علم اطلاعات و دانش شناسی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش شناسی

عنوان:

تحلیل استنادی و ترسیم ساختار تولیدات علمی حقوق مالکیت فکری بر مبنای پایگاه آی اس
آی در سال های ۲۰۰۰-۲۰۱۰

استاد راهنما:

دکتر علی جلالی

استاد مشاور:

دکتر عصمت مومنی

پژوهشگر:

رشید جعفرزاده

شهریور ۱۳۹۲

تقدیم به:

پدرم که چون معلمی صبور و دلسوز؛ پشتکار، اراده و حق طلبی را به من آموخت.

و مادرم که مهربانی، ایثار و انسان دوستی را از او آموختم.

و تقدیم به تمام کسانی که در عرصه های علمی ، تمام هم آنها ترسیم آینده بشریت به نحو احسن است.

قدردانی و سپاس:

به مصداق آیه «من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق» بسی شایسته است از استاد فرهیخته و فرزانه جناب آقای **دکتر علی جلالی دیزجی** که با کرامتی چون خورشید، سرزمین دل را روشنی بخشیدند و گلشن سرای علم و دانش را با راهنمایی های کار ساز و سازنده بارور ساختند؛ تقدیر و تشکر نمایم.

و از استاد محترم خانم **دکتر عصمت مومنی** که با مساعدت های بی شائبه ی خویش مشاوره ی این پایان نامه را پذیرا بوده اند تشکر و قدردانی می کنم.

و همچنین از همه دوستانی که در طول این مدت صمیمانه مرا یاری کردند، تشکر و قدردانی می کنم

چکیده فارسی

نام خانوادگی: جعفرزاده	نام: رشید
عنوان پایان نامه: تحلیل استنادی و ترسیم ساختار تولیدات علمی حقوق مالکیت فکری بر مبنای پایگاه آی اس آی در سال های ۲۰۰۰-۲۰۱۰	
استاد راهنما: دکتر علی جلالی دیزجی	استاد مشاور: دکتر عصمت مومنی
درجه تحصیلی: کارشناسی ارشد	رشته: علم اطلاعات و دانش شناسی
محل تحصیل: دانشگاه علامه طباطبایی	دانشکده: روانشناسی و علوم تربیتی
تاریخ فارغ التحصیلی: شهریور ۱۳۹۲	تعداد صفحات: ۱۰۰
کلید واژه ها: علم سنجی، تولیدات علمی، تحلیل استنادی، ترسیم ساختار، حقوق مالکیت فکری و وبگاه علوم	
<p>چکیده: این پژوهش با استفاده از علم سنجی، درصدد بررسی استنادی و ترسیم ساختار تولیدات علمی حوزه حقوق مالکیت فکری در سطح بین المللی و در بازه زمانی ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۰ است. داده های پژوهش از پایگاه اطلاعاتی "وب آو ساینس" گردآوری شده که شامل ۶۷۸ رکورد بود. داده های استخراج شده از این پایگاه در حیطه های سال انتشار، مجله، زبان، کشور، نویسنده، موسسه یا دانشگاه، قالب مدارک و موضوع مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. سپس یک بار با استفاده از ۱۰۰ مدرک پر استناد براساس شاخص "جی سی اس"، و بار دیگر با استفاده از ۱۰۰ مدرک پر استناد براساس شاخص "ال سی اس" خوشه های موضوعی تولیدات علمی حوزه حقوق مالکیت فکری در بازه زمانی پژوهش ترسیم شد. یافته های پژوهش نشان داد مقدار متوسط نرخ رشد سالانه انتشارات حوزه حقوق مالکیت فکری طی سال های مورد بررسی در پایگاه "وب آو ساینس" ۸/۸ درصد است. بررسی نوع مدارک بیانگر این است که مجموع ۶۷۸ رکورد در ۱۳ قالب مختلف ارائه شده است. تولیدات علمی حوزه با مشارکت ۴۹ کشور و به ۷ زبان زنده دنیا تولید شده اند. ۵۱۲ موسسه علمی و دانشگاهی در تولید این مدارک همکاری داشتند که دانشگاه کلرادو با انتشار ۱۲ مقاله در پایگاه وبگاه علوم فعال ترین سازمان در این حوزه شناخته شد. مجله IIC-INTERNATIONAL REVIEW OF INTELLECTUAL PROPERTY AND COMPETITION LAW با انتشار ۴۴ مدرک به عنوان مهم ترین مجله در انتشار تولیدات علمی حوزه حقوق مالکیت فکری شناخته شد. بر اساس قاعده برادفورد مجلات Journal of International Economics و Science از مجلات هسته حوزه حقوق مالکیت فکری به شمار می روند. به لحاظ موضوعی هفت خوشه موضوعی شکل گرفت که اصلی ترین خوشه و جریان علمی حوزه هم بر اساس شاخص "جی سی اس" و هم براساس شاخص "ال سی اس" در مبحث حقوق مالکیت در تجارت بین الملل و روابط اقتصادی بین کشورها بوده است، زیرا براساس استادهای "جی سی اس" و "ال سی اس" خوشه بزرگی به این موضوع اختصاص یافته است.</p>	

الف.....	چکیده فارسی.....
ب.....	فهرست مندرجات.....
ج.....	فهرست جداول.....
ح.....	فهرست اشکال و نمودارها.....

فصل اول: کلیات تحقیق

۲.....	۱-۱. مقدمه.....
۴.....	۲-۱. بیان مساله.....
۶.....	۳-۱. اهمیت و ضرورت پژوهش.....
۷.....	۴-۱. اهداف پژوهش.....
۷.....	۵-۱. پرسش های پژوهش.....
۸.....	۶-۱. تعاریف نظری و عملیاتی.....
۸.....	۱-۶-۱. تعاریف نظری.....
۱۰.....	۱-۶-۱. تعاریف عملیاتی.....

فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۱۲.....	۱-۲. مبانی نظری پژوهش.....
۱۲.....	۱-۲-۲. مقدمه.....
۱۳.....	۲-۲-۲. استناد.....
۱۳.....	۱-۲-۲-۲. مفهوم و تعریف استناد.....
۱۳.....	۲-۲-۲-۲. تاریخچه استناد.....
۱۴.....	۳-۲-۲-۲. اهمیت استناد.....
۱۴.....	۴-۱-۲-۲. دلایل استناد.....
۱۶.....	۳-۲-۲. تحلیل استنادی.....
۱۶.....	۱-۳-۲-۲. مفهوم و تعریف تحلیل استنادی.....
۱۷.....	۲-۳-۲-۲. تاریخچه تحلیل استنادی.....
۱۸.....	۳-۳-۲-۲. انواع تحلیل استنادی.....

۲۰ کاربرد تحلیل استنادی	۴-۳-۲-۲
۲۰ تولید علمی	۴-۲-۲
۲۱ ترسیم ساختار	۵-۲-۲
۲۲ نقشه علمی	۱-۵-۲-۲
۲۶ خوشه بندی	۲-۵-۲-۲
۲۷ حقوق مالکیت فکری	۶-۲-۲
۲۷ مفهوم و تعریف حقوق مالکیت فکری	۱-۶-۲-۲
۲۷ تاریخچه حقوق مالکیت فکری	۲-۶-۲-۲
۲۸ انواع حقوق مالکیت فکری	۳-۶-۲-۲
۳۰ نرم افزار هیست سایت	۷-۲-۲
۳۱ شاخص کل استنادهای محلی	۸-۲-۲
۳۱ شاخص کل استنادهای جهانی	۹-۲-۲
۳۱ خلاصه ادبیات پژوهش	۱۰-۲-۲
۳۱ پیشینه پژوهش	۳-۲
۳۲ پیشینه در ایران	۱-۳-۲
۳۹ پیشینه در خارج	۲-۳-۲
۴۴ خلاصه پیشینه	۳-۳-۲

فصل سوم: روش شناسی پژوهش

۴۷ مقدمه	۱-۳
۴۷ روش پژوهش	۲-۳
۴۷ جامعه پژوهش	۳-۳
۴۸ روش و ابزار گردآوری داده ها	۴-۳
۴۹ روش تجزیه و تحلیل داده ها	۵-۳

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها

۵۱ مقدمه	۱-۴
۵۱ یافته های پژوهش	۲-۴

۵۱	۴-۲-۱. یافته های پژوهش پیرامون پرسش اول.....
۵۳	۴-۲-۲. یافته های پژوهش پیرامون پرسش دوم.....
۵۳	۴-۲-۳. یافته های پژوهش پیرامون پرسش سوم.....
۵۵	۴-۲-۴. یافته های پژوهش پیرامون پرسش چهارم.....
۵۶	۴-۲-۵. یافته های پژوهش پیرامون پرسش پنجم.....
۶۰	۴-۲-۶. یافته های پژوهش پیرامون پرسش ششم.....
۶۲	۴-۲-۷. یافته های پژوهش پیرامون پرسش هفتم.....
۶۳	۴-۲-۸. یافته های پژوهش پیرامون پرسش هشتم.....
۶۴	۴-۲-۹. یافته های پژوهش پیرامون پرسش نهم.....
۶۶	۴-۲-۱۰. یافته های پژوهش پیرامون پرسش دهم.....
۷۲	۴-۳. خلاصه یافته های پژوهش.....

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۷۴	۵-۱. مقدمه.....
۷۴	۵-۲. بحث درباره پرسش های پژوهش.....
۷۴	۵-۲-۱. بحث درباره پرسش اول.....
۷۴	۵-۲-۲. بحث درباره پرسش دوم.....
۷۵	۵-۲-۳. بحث درباره پرسش سوم.....
۷۵	۵-۲-۴. بحث درباره پرسش چهارم.....
۷۶	۵-۲-۵. بحث درباره پرسش پنجم.....
۷۶	۵-۲-۶. بحث درباره پرسش ششم.....
۷۷	۵-۲-۷. بحث درباره پرسش هفتم.....
۷۷	۵-۲-۸. بحث درباره پرسش هشتم.....
۷۸	۵-۲-۹. بحث درباره پرسش نهم.....
۷۸	۵-۲-۱۰. بحث درباره پرسش دهم.....
۸۱	۵-۳. نتیجه گیری.....
۸۴	۵-۴. محدودیت های پژوهش.....
۸۴	۵-۵. پیشنهادات پژوهش.....

فهرست منابع

۸۷.....	۱. منابع فارسی.....
۹۳.....	۲. منابع انگلیسی.....
۹۶.....	پیوست.....
۱۰۲.....	چکیده انگلیسی.....

فهرست جداول

جدول.....	صفحه
جدول ۱-۲. فرآیند ترسیم نقشه های حوزه دانش.....	۲۵
جدول ۱-۳. کلید واژه های بکار گرفته شده جهت جستجوی پیشینه پژوهش.....	۴۸
جدول ۱-۴. میزان تولیدات علمی حوزه حقوق مالکیت فکری در نمایه استنادی وبگاه علوم به تفکیک سال.....	۵۱
جدول ۲-۴. پنج کشور برتر مشارکت کننده در تولید علمی حوزه حقوق مالکیت فکری در وبگاه علوم.....	۵۳
جدول ۳-۴. پرانتشارترین نویسندگان حوزه حقوق مالکیت فکری در بازه زمانی پژوهش در وبگاه علوم.....	۵۴
جدول ۴-۴. پر استناد ترین نویسندگان حوزه حقوق مالکیت فکری در بازه زمانی پژوهش براساس تی ال سی اس در وبگاه علوم.....	۵۴
جدول ۵-۴. پر استناد ترین نویسندگان حوزه حقوق مالکیت فکری در بازه زمانی پژوهش براساس تی جی سی اس در وبگاه علوم.....	۵۵
جدول ۶-۴. پر تولیدترین موسسات در حوزه حقوق مالکیت فکری در وبگاه علوم.....	۵۶
جدول ۷-۴. پنج عنوان مجله ی برتر در بردارنده بیش ترین مدارک در حوزه حقوق مالکیت فکری.....	۵۷
جدول ۸-۴. پراکندگی استنادها (حداقل یک استناد) در مجلات براساس شاخص تی جی سی اس.....	۵۸
جدول ۹-۴. مجلات هسته حوزه حقوق مالکیت فکری در وبگاه علوم در بازه زمانی پژوهش براساس شاخص تی جی سی اس.....	۵۹
جدول ۱۰-۴. پراکندگی استنادها (حداقل یک استناد) در مجلات براساس شاخص تی ال سی اس.....	۶۰
جدول ۱۱-۴. مجلات هسته حوزه حقوق مالکیت فکری در وبگاه علوم در بازه زمانی پژوهش براساس شاخص تی ال سی اس.....	۶۰
جدول ۱۲-۴. قالب رکوردهای بازیابی شده حوزه حقوق مالکیت فکری در بازه زمانی پژوهش در وبگاه علوم.....	۶۱
جدول ۱۳-۴. مهم ترین منابع مورد استناد آثار بازیابی شده حوزه حقوق مالکیت فکری در بازه زمانی پژوهش در وبگاه علوم.....	۶۳
جدول ۱۴-۴. زبان تولیدات علمی حوزه حقوق مالکیت فکری در بازه زمانی پژوهش در وبگاه علوم.....	۶۴
جدول ۱۵-۴. رتبه بندی مدارک حوزه حقوق مالکیت فکری در وبگاه علوم و بازه زمانی پژوهش براساس تعداد نویسنده.....	۶۵

شکل..... صفحه

شکل ۴-۱. ترسیم نقشه علمی خوشه اول تولیدات علمی حوزه حقوق مالکیت فکری در سال های ۲۰۰۰ تا

۲۰۱۰ بر مبنای شاخص جی سی اس با استفاده از نرم افزار هیست سایت..... ۶۷

شکل ۴-۲. نقشه علمی خوشه های دوم، سوم و چهارم تولیدات علمی حوزه حقوق مالکیت فکری در سال های

۲۰۰۰ تا ۲۰۱۰ بر مبنای شاخص جی سی اس با استفاده از نرم افزار هیست سایت..... ۶۸

شکل ۴-۳. ترسیم نقشه علمی تولیدات علمی حوزه حقوق مالکیت فکری در سال های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۰ بر

مبنای شاخص جی سی اس با استفاده از نرم افزار هیست سایت..... ۶۹

شکل ۴-۴. ترسیم نقشه علمی تولیدات علمی حوزه حقوق مالکیت فکری در سال های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۰ بر

مبنای شاخص ال سی اس با استفاده از نرم افزار هیست سایت..... ۷۱

نمودار ۴-۱. روند انتشار مدارک حوزه حقوق مالکیت فکری در بازه زمانی ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۰..... ۵۲

فصل اول: کلیات پژوهش

- مقدمه
- بیان مسئله
- اهمیت و ضرورت پژوهش
- اهداف پژوهش
- پرسش های پژوهش
- تعاریف نظری و عملیاتی

یکی از حوزه های حساس و مهم در رقابت بین کشورهای مختلف، عرصه های علمی است. عرصه هایی که حوزه های دیگر را نیز به صورت مستقیم یا غیر مستقیم تحت تاثیر قرار می دهند، به همین دلیل کشورهای دارای زیرساخت های علمی پیشرفته و موسسات دانشگاهی فعال دارای اقتصاد و صنعت و جوامع پیشرفته ای هستند. به عبارتی در دنیای قرن بیست و یکم، کشورهای پیشرو علمی که دارای تولیدات علمی ارزشمندی هستند، توانایی رقابت با رقبای جهانی و منطقه ای را دارند. حوزه حقوق مالکیت فکری نیز به دلیل اهمیت آن در همه حوزه های علمی، اقتصادی، صنعتی، از حوزه های مهم و کاربردی در این عرصه ها می باشد. در واقع در دنیای پیچیده روابط مختلف بین کشورها، این حقوق مالکیت فکری است که جایگاه کشورها را از نظر مالکیت بر تولیدات و یا مصرف کنندگان آن تعیین می کند.

امروزه بررسی کمی برونداد علمی به ویژه مقالات پژوهشی یکی از مهمترین شاخص های پژوهش و تولید علم شناخته می شود. یکی از کارآمدترین شیوه های بررسی برونداد علمی و بالطبع وضعیت کلی پژوهش، استفاده از مطالعات علم سنجی با بررسی مقالات نمایه شده در پایگاه های اطلاعاتی معتبر است. در این نوع از مطالعات، اندازه گیری کمی تولیدات علمی می تواند تا حدودی مشخص کند که فراوانی پژوهش های هر کشور، هر نهاد، هر رشته علمی و هر فرد و روند آن چگونه است، پژوهشگران چه زمینه ها و سوالاتی را برای پژوهش خود بر می گزینند و چه زمینه ها و چه سوالاتی مورد غفلت واقع می شود، پژوهش ها را چه کسانی، چه نهاد هایی و در چه مراکزی انجام می دهند، این پژوهش ها از نظر مالی چقدر حمایت می شوند و اثرگذاری آن ها بر محیط های علمی چگونه است (بدر افشانی، مصطفوی، ۱۳۹۰).

این اندیشه که علم می تواند به صورت فضایی نمایش داده شود، دیرزمانی است که قابل ردیابی است (پشتونی زاده، عصاره، ۱۳۸۸). ترسیم ساختار علم برای رشته های مختلف و پیگیری آخرین تغییرات آنها،

فصل اول: کلیات پژوهش

موضوع مورد توجه دانشمندان، کتابداران، فیلسوفان، دولتمردان و ناشران است (چن^۱، پاول^۲، ۲۰۰۱). با استفاده از پایگاه های اطلاعاتی عظیمی که طراحی شده اند و نرم افزارهایی که قابلیت بررسی عملکرد نویسندگان، دانشگاه ها، موسسات و کشورها را تسهیل نموده اند، انجام مطالعات علم سنجی تا حد زیادی دقیق تر، منسجم تر و ساده تر شده است. یکی از این نرم افزارها، نرم افزار "هیست سایت"^۳ است. این نرم افزار برای تحلیل و مصور سازی ارتباط استنادی مستقیم مقالات علمی بکار می رود. درون داد آن پیشینه های کتابشناختی (منابع مورد استناد) از پایگاه های اطلاعاتی یا سایر منابع است و برون داد آن جداول و گراف های مختلف با شاخص های علم سنجی درباره حوزه دانش تحت بررسی است (گارفیلد^۴، ۲۰۰۹). نقشه علمی یک رشته تخصصی، بازنمایی ساختار درون عناصر شناخته شده آن نظیر نویسندگان، موسسات، متون علمی و نظایر آن را ممکن می سازد (طاهریان، عصاره، ۱۳۸۹ به نقل از موریس و وان دیر مارتینز^۵، ۲۰۰۸).

متخصصان علم سنجی همچنین معتقدند ترسیم ساختار علم از طریق گروه بندی خوشه ای میسر است و می توان از طریق ترسیم ساختار علم، روابط داخلی بین قسمت های مختلف علم را به روشنی نشان داد و نیز تاریخ علم را مطالعه نمود (حمیدی، اصنافی، عصاره، ۱۳۸۷). خوشه بندی، به یافتن ساختاری در درون مجموعه ای از داده ها بدون استفاده از برچسب اطلاق می شود؛ و خوشه به مجموعه ای از داده ها گفته می شود که به هم شباهت داشته باشند. در خوشه بندی سعی می شود داده ها به خوشه هایی تقسیم شوند که شباهت بین داده های درون هر خوشه حداکثر، و شباهت بین داده های درون خوشه های متفاوت حداقل باشد (ابویی اردکان، عابدی جعفری، آقازاده ده ده، ۱۳۸۹، به نقل از حاج احمدی، ۱۳۸۵).

به طور کلی در این روش از علم سنجی، مسیریایی که یک حوزه علمی طی کرده و شاخه های مختلفی که موضوع های درون حوزه ایجاد کرده را بررسی می کنند و نقش و اهمیت و پیشرفت و یا نقصان آنها را به

¹ C. Chen

² R. Paul

³ HistCite™

⁴ Garfield

⁵ Morris & Martinez

فصل اول: کلیات پژوهش

تصویر می کشند و نقش و جایگاه افراد، موسسات، و کشورها را در پیشرفت حوزه های مختلف علمی ترسیم می کنند تا سیاست گذاران علمی و فرهنگی کشور را در تدوین سیاست های علمی و پژوهشی یاری نمایند.

۱-۲. بیان مساله

حقوق مالکیت فکری^۱، حقی است که افراد به واسطه فعالیت هایی بدست می آورند که در زمینه هایی از قبیل صنعتی، ادبی، هنری، و حوزه های مشابه انجام می دهند، (سازمان جهانی مالکیت فکری^۲، ۲۰۰۴). کاتوزیان عبارت حقوق معنوی را برای این موضوع به کار برده است و حقوق معنوی^۳ را حقوقی می داند که به صاحب آن اجازه می دهد از منافع و شکل خاصی از فعالیت یا فکر انسان منحصر استفاده کند (کاتوزیان، ۱۳۷۴).

امروزه نقش مهم حقوق مالکیت معنوی در تجارت بین الملل، سرمایه گذاری، روابط اقتصادی روبه رشد بر کسی پوشیده نیست و به طور کلی نظام مالکیت معنوی به عنوان یکی از مسایل زیر بنایی سیاست نوین اقتصادی در سطح ملی و بستر و ابزاری برای امر توسعه پایدار برای کشورهای در حال توسعه و کمتر توسعه یافته معرفی شده است (میرحسینی، ۱۳۸۵).

وجود نظام مالکیت معنوی قوی و نیرومند در کشورهایی که روند آزاد سازی سیاست های اقتصادی و صنعتی را تجربه می کنند یکی از مهم ترین عوامل ضروری برای تضمین روند آزادسازی است که از نتایج مهم آن می تواند تجدید ساختار بخش های صنعتی و تجاری و در نتیجه تشویق و ترغیب سرمایه گذاری کوچک و متوسط برای استفاده از نظام مالکیت معنوی از یک سو و استفاده بعنوان ابزاری برای توسعه اقتصادی و فناوری در سطح ملی سوی دیگر باشد (میرحسینی، ۱۳۸۵).

^۱ . Intellectual Property Rights

^۲ .World Intellectual Property Organization (WIPO)

^۳ .بعضی از نویسندگان به جای "مالکیت فکری"، مالکیت معنوی را بکار می برند.

فصل اول: کلیات پژوهش

بنابراین با توجه به اهمیت و ضرورت حقوق مالکیت فکری در عرصه های مختلف داخلی و بین المللی، لزوم توجه مجامع علمی و دانشگاهی به این عرصه ضروری است. به عبارتی تولیدات علمی پژوهشگران حوزه حقوق مالکیت فکری در کشورهای مختلف می تواند بیانگر توجه و حساسیت آنها به این حوزه از علم حقوق باشد.

با بررسی پژوهش های این حوزه می توان به میزان و کیفیت تولیدات علمی پژوهشگران آن آگاهی پیدا کرد و با ترسیم ساختار علمی، وضعیت موضوعات درون این حوزه را نسبت به همدیگر سنجید تا راهنمایی برای پژوهشگران و سیاست گذاران عرصه علمی و فرهنگی کشور، در تدوین و بکار گیری خط مشی های واقع بینانه باشد. از طرفی ترسیم ساختار علمی حقوق مالکیت فکری با هدف کمک به برنامه ریزی و سیاست گذاری این حوزه در ایران، به جهت اینکه ایران عضو سازمان جهانی حق مولف نیست، لازم به نظر می رسد. هر چند که سوائین^۱ و پاندا^۲ در پژوهشی با عنوان "مجله حقوق مالکیت فکری، ۲۰۰۲-۲۰۱۰: مطالعه کتابسنجی" به بررسی استنادی ۳۳۲ مقاله، شامل ۱۵۴۱ استناد در یک دوره نه ساله، با هدف مطالعه الگوی توزیع مقالات و استنادات بر حسب سال و کشور، تعیین همکاری گروهی، تعیین دوره زمانی استنادات مجلات استناد شده، و تعیین نیم عمر مقالات می پردازند. اما با توجه به این که این پژوهش محدود به یک مجله خاص، است که تحت تاثیر سیاست های پژوهشی مدیران و سردبیران آن مجله قرار می گیرد و از طرفی با توجه به این که این مجله، یک مجله هندی است بنابراین یافته های آن قابل تعمیم در سطح جهانی نیست، و از طرفی محدودیتی که در اهداف پژوهش سوائین و پاندا نسبت به پژوهش حاضر، مثلا تعیین نکردن خوشه های مهم حوزه حقوق مالکیت فکری و زبان مقالات، وجود دارد. بدین سبب بررسی جامع و کامل این حوزه در سطح جهانی ضروری است و از اهمیت ویژه ای نیز برای کشور ایران برخوردار است.

^۱ . K. Swain

^۲ . K. C. Panda

یکی از مسایل مهم در توسعه علمی و فناوری در کشورهای مختلف وجود زیرساخت ها و بستر لازم برای توسعه است. بحث حقوق مالکیت فکری نیز از مولفه های مهم زیربنایی توسعه علمی است. از طرفی نقش و اهمیت حقوق مالکیت فکری در سطوح مختلف بین المللی، منطقه ای و ملی رو به گسترش است. به عبارتی حقوق مالکیت فکری و کارکرد آن از ابزارهای برتری جویی در میان کشورها و موسسات تبدیل شده است که عدم توجه به آن ممکن است توسعه علمی و به دنبال آن پیشرفت های صنعتی و اقتصادی را با مشکلاتی مواجه کند.

با توجه به اینکه در سال های اخیر حوزه حقوق مالکیت فکری توجهات و مطالعات زیادی را به خود جلب کرده است، لازم است که تحقیقات و پژوهش هایی که در این حوزه صورت گرفته است، مورد بررسی قرار گیرد. از جمله موارد زیر را می توان در اهمیت این پژوهش اشاره کرد:

- آگاهی از پیشرفت و توسعه تولید علم در حوزه حقوق مالکیت فکری
- کشف گرایش ها و جنبه های تولید علم در حوزه حقوق مالکیت فکری
- کشف و بررسی چگونگی و میزان رشد تولیدات علمی در حوزه حقوق مالکیت فکری
- مشخص شدن میزان تولیدات کشورهای مختلف در بازه زمانی ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۰ و سهم تولیدات ایران
- تعیین خط سیر علمی و پژوهشی تحقیقات حوزه حقوق در جهت تعیین راهبردی برای پژوهش های آینده؛
- مشخص شدن موسسات و نویسندگان پر کار در حوزه حقوق مالکیت فکری.

۴-۱. اهداف پژوهش

هدف کلی از این پژوهش تحلیل استنادی و ترسیم ساختار علمی تولیدات علمی حوزه حقوق مالکیت فکری در پایگاه استنادی وبگاه علوم^۱ در بازه زمانی ۲۰۱۰-۲۰۰۰ است، و بر پایه ابعاد این موضوع در مطالعات حوزه علم سنجی، دستیابی به اهداف زیر به عنوان اهداف فرعی این تحقیق منظور شده است:

۱. تعیین نرخ رشد تولیدات علمی حوزه حقوق مالکیت فکری در پایگاه استنادی و بازه زمانی پژوهش؛
۲. شناسایی خوشه های مهم حوزه حقوق مالکیت فکری در پایگاه استنادی و بازه زمانی پژوهش؛
۳. مشخص کردن کشورهای دارای بیشترین تولیدات علمی در حوزه مالکیت فکری در پایگاه استنادی و بازه زمانی پژوهش؛
۴. مشخص کردن نویسندگان فعال (پرتولید) در حوزه حقوق مالکیت فکری در پایگاه استنادی و بازه زمانی پژوهش؛
۵. شناسایی دانشگاه ها و موسسات با تولیدات علمی بیشتر در حوزه حقوق مالکیت فکری در پایگاه استنادی و بازه زمانی پژوهش؛
۶. تعیین مجلات هسته و مهم در حوزه مالکیت فکری در پایگاه استنادی و بازه زمانی پژوهش؛
۷. مشخص کردن شکل و قالب تولیدات علمی پژوهشگران حوزه حقوق مالکیت فکری در پایگاه استنادی و بازه زمانی پژوهش؛
۸. مشخص کردن آثار پر استناد و تاثیر گذار در حوزه حقوق مالکیت فکری در پایگاه استنادی و بازه زمانی پژوهش؛
۹. تعیین زبان های مورد استفاده تولیدات علمی حوزه حقوق مالکیت فکری در پایگاه استنادی و بازه زمانی پژوهش؛
۱۰. تعیین ضریب همکاری در حوزه حقوق مالکیت فکری در پایگاه استنادی و بازه زمانی پژوهش؛

۵-۱. پرسش های پژوهش

پرسش اصلی: ساختار علمی حوزه حقوق مالکیت فکری در پایگاه استنادی "وبگاه علوم" بر اساس تحلیل استنادی در بازه زمانی ۲۰۱۰-۲۰۰۰ چگونه است؟

¹ . Web of science

فصل اول: کلیات پژوهش

پرسش های فرعی

۱. میزان و روند تولید انتشارات علمی در حوزه ی حقوق مالکیت فکری در پایگاه استنادی و بازه زمانی پژوهش چگونه است؟
۲. خوشه های موضوعی مهم در ترسیم علم نگاشتی حوزه حقوق مالکیت فکری براساس تحلیل استنادی تولیدات علمی منتشره این حوزه در پایگاه استنادی و بازه زمانی پژوهش کدامند؟
۳. چه کشورهایی تولیدات علمی بیشتری در حوزه حقوق مالکیت فکری را در پایگاه استنادی و بازه زمانی پژوهش به خود اختصاص داده اند؟
۴. نویسندگان فعال (پرتولید) در حوزه حقوق مالکیت فکری در پایگاه استنادی و بازه زمانی پژوهش کدامند؟
۵. دانشگاه ها و موسسات با تولیدات علمی بیشتر در حوزه حقوق مالکیت فکری در پایگاه استنادی و بازه زمانی پژوهش کدامند؟
۶. مجلات مهم و هسته در حوزه حقوق مالکیت فکری در پایگاه استنادی و بازه زمانی پژوهش کدامند؟
۷. پژوهش های حوزه حقوق مالکیت فکری از نظر شکل و قالب در پایگاه استنادی و بازه زمانی پژوهش چگونه ارائه شده اند؟
۸. آثار پراستناد و اثرگذار حوزه مالکیت فکری در پایگاه استنادی و بازه زمانی پژوهش کدامند؟
۹. پژوهش های علمی تولید شده در حوزه حقوق مالکیت فکری در پایگاه استنادی و بازه زمانی پژوهش به چه زبان هایی نوشته شده اند؟
۱۰. ضریب همکاری نویسندگان حوزه مالکیت فکری در پایگاه استنادی و بازه زمانی پژوهش چقدر است؟

۶-۱. تعاریف نظری و عملیاتی

۱-۶-۱. تعاریف نظری

حقوق مالکیت فکری: حقوقی است که به صاحب آن اجازه می دهد از منافع و شکل خاصی از فعالیت یا

فکر انسان منحصر استفاده کند (کاتوزیان، ۱۳۷۴).

فصل اول: کلیات پژوهش

تحلیل استنادی: تحلیل استنادی یکی از معروف ترین و پیچیده ترین روش های کتابسنجی است؛ به این معنا که نه تنها اقدام به بررسی چگونگی نشر و استفاده از انواع منابع اطلاعاتی می کند، بلکه به کشف رابطه بین متن و ماخذ و نیز تعیین ویژگی های یک حوزه موضوعی از طریق بررسی دقیق در متون آن حوزه می کند (لو، ۲۰۰۳). همچنین تحلیل استنادی به منظور معرفی پیشگامان عرصه تحقیق، و تعیین تأثیر منابع، شناخت ساختار فکری و ردگیری جریان اطلاعات در یک رشته خاص مورد استفاده قرار می گیرد (عزیزخانی، کوشا، حری، ۱۳۸۹ به نقل از ژائو^۱، ۲۰۰۷).

تولیدات علمی: تولید علم مبتنی بر دانایی است و دانایی اساس توانایی است. تولیدات علمی از طریق پژوهش حاصل می شود. امروزه، مرز میان کشورهای شمال و جنوب و دلیل اصلی شکاف میان آنها بر اساس همین تولیدات علمی که اساس دانایی است، شکل گرفته است (صبوری، ۱۳۸۲). این تولیدات علمی به شکل های گوناگون از جمله مقاله‌ی مجله، نقد و بررسی، مقاله در دست چاپ، مقاله همایش، گزارش، یادداشت و سایر اشکال منتشر می شوند.

ترسیم ساختار: تعیین برترین حوزه های موضوعی در رشته های مختلف علمی، روابط بین عناصر آن، تداخل روابط بین حوزه ها، تغییرات ایجاد شده در رشته ها، شکاف های موجود در آنها و به طور کلی نقاط قوت و ضعف آنها و در نهایت اولویت های پژوهش در یک بازه زمانی است (طاهریان، عصاره، ۱۳۸۹). به منظور ترسیم ساختار هر شاخه ای از علم، نرم افزارهای متعددی وجود دارد که هر یک جنبه های خاصی از ساختار علم را مشخص می کنند. نرم افزار هیست سایت که در این پژوهش مورد استفاده قرار خواهد گرفت سیر تاریخی یک حوزه علمی را نشان می دهد (مکی زاده، عصاره، ۱۳۹۰).

¹ . L. Zao